

Андрій Юрійович **ГАБРЕЛЯН**

к.ю.н., Міжрегіональна академія управління персоналом; старший партнер, Адвокатське бюро «Олега Пилипченка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9337-7920>

Олександр Васильович **БОДНАРЧУК**

аспірант, Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9150-4852>

РОЗВИТОК СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ВКЛАДІВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто особливості становлення та розвитку вітчизняної систем страхування банківських вкладів. Виділено Період зародження (1998-2012 рр.), що характеризується активним законодавчим регулюванням відносин у сфері страхування вкладів, проводиться напрацювання практичного досвіду і його систематизація, аналізуються допущені помилки, та Період стабілізації (2012 р. – дотепер), що характеризується комплексним оновленням законодавчого регулювання відносин у сфері страхування вкладів. До діючого правового поля вносяться точкові зміни з урахуванням кризових ситуацій, що виникають у фінансовій сфері України.

Ключові слова: страхування, банківський вклад, банківський депозит, вкладник, гарантійні механізми, захист, Фонд гарантування вкладів

ВСТУП

Історичний досвід наочно свідчить про те, що фізичні особи, які є економічно активною частиною населення, здатні спровокувати серйозну банківську кризу шляхом масового вилучення банківських вкладів у короткі терміни. Недосконалість системи страхування банківських вкладів або навіть її відсутність сприяє тому, що за появи перших ознак погіршення економічної або політичної ситуації у країні населення впадає в істерію і паніку, яка за короткий проміжок часу набуває масового характеру. Кризові періоди в Україні 1998-1999 рр., 2008-2009 рр. та 2014-2015 рр. є тому наочним підтвердженням. У такій ситуації особливого значення набуває історичний досвід функціонування систем страхування банківських вкладів, зокрема й вітчизняної, який можна вивчити, виокремити з нього позитивні практики та адаптувати до сучасних українських реалій аби захистити інтереси вкладників й підвищити довіру суспільства до банківської системи.

МЕТА статті – дослідження історичного досвіду функціонування вітчизняної системи страхування банківських вкладів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet. У дослідженні застосовано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як і в зарубіжних країнах, так і на українських територіях, система страхування банківських вкладів має свою специфіку й історію становлення і регулювання. Можна виділити два основних етапи розвитку системи захисту банківських вкладів в Україні: період зародження (1998-2012 рр.) та період стабілізації (2012 р. – дотепер).

Слід зазначити, що до 1998 р. на українських територіях не було системи страхування банківських вкладів в її класичному, сучасному розумінні. В УРСР,

коли держава виступала монополістом у банківській сфері, було відсутнє спеціальне законодавство, яке передбачало юридичну відповідальність за збереження банківських вкладів, також був відсутній (що було цілком логічним) і спеціальний орган, який би від імені держави гарантував повернення вкладів кожному вкладнику.

В СРСР проблеми захисту вкладників не було. Фактично єдиною формою банківських заощаджень населення були вклади в ощадних касах, які формально, а на практиці – фактично гарантувалися державою. Водночас застосування терміну «гарантія» можна визнати абсолютно правомірним: держава саме гарантувала виконання зобов'язань самостійної юридичної особи (Ощадбанку) перед його вкладниками. Інакше кажучи, у разі, якщо принципал (Ощадбанк) був не в змозі виконати свої зобов'язання перед кредиторами-вкладниками, то за нього їх виконував гарант – держава [1, с. 22]. Так, сама держава, фактом свого існування виступала гарантом збереження за радянськими вкладниками банківських вкладів. Відзначимо, що вклади в СРСР були тільки у національній валюті, а валюта СРСР повною мірою забезпечувалася майном держави, про що на банкнотах більшості номіналів інформував такий напис: «банківські квитки забезпечуються золотом, дорогоцінними металами та іншими активами державного банку».

До середини 1980-х рр. в умовах наростаючої економічної нестабільності в СРСР, банківська система втратила здатність оперативно здійснювати кредитно-розрахункове обслуговування клієнтів та враховувати у своїй діяльності їх галузеву специфіку. Почало активно практикуватися кредитування для покриття збитків підприємств. Погіршувалася платіжна дисципліна та стан грошового обігу, зростала кількість надлишкових платіжних засобів. У цей період стали робитися спроби реорганізації банківської системи планової економіки. Після тривалих дискусій в 1987 р. вирішено провести у країні радикальну економічну реформу, яка полягала у переході планової економіки на повний її господарський розрахунок і самофінансування [2, с. 54].

Така обставина вимагала докорінної зміни наявної банківської системи. З метою посилення впливу банків на прискорення економічного розвитку країни та зміцнення зв'язку кредитного механізму з кінцевими результатами розширеного відтворення, Постановою ЦК КПРС і РМ СРСР «Про вдосконалення системи банків у країні та посилення їх впливу на підвищення ефективності економіки» від 17.07.1987 р. № 821 [3] вирішено реорганізувати діючі та утворити нові спеціалізовані банки з урахуванням особливостей діяльності народногосподарських комплексів, вирішення важливих соціальних завдань та більш повного задоволення потреб населення в кредитно-розрахунковому обслуговуванні. У Постанові зазначалося, що низька ефективність впливу кредитно-грошових відносин багато в чому є наслідком значних недоліків і упущень в роботі Держбанку СРСР та Будбанку СРСР, всієї фінансової системи. Організація кредитування і розрахунків все ще не відповідає вимогам сучасного етапу економічного розвитку, принципам повного господарського розрахунку і самофінансування, не враховує прогресивні напрями вдосконалення господарського механізму в галузях економіки, зміни в інвестиційній політиці та управлінні економічними комплексами. Крім того, в зв'язку з переходом народного господарства до ринку потрібен відповідний розвиток грошово-кредитної інфраструктури. Тому виникла необхідність кредитної реформи, спрямованої на створення вільного ринку капіталів, елементом якої повинні були стати кооперативні і комерційні банки. В СРСР створення банків на комерційній основі розпочато в 1988 р. у зв'язку з прийняттям Закону «Про кооперацію в СРСР» № 8998-XI від 26.05.1988 р. [4]. Закон поклав початок створенню у країні дворівневої банківської системи: Держбанк СРСР та спеціалізовані банки – перший рівень, кооперативні та комерційні банки – другий рівень. В СРСР загальна кількість таких банків на кінець 1990 р. склала 1357, після його розпаду в Україні з усієї кількості залишилось близько 200 банків. Проте більшість з них були «кишеньковими» з мінімальним статутним капіталом. У наступні кілька років зростання чисельності банків не припинялося.

Формування цілісної системи захисту заощаджень населення в Україні почалося відразу після 1996 р., коли по країні прокотилася хвиля банкрутств «кишенькових» банків. Так, протягом 1994-1996 рр. збанкрутували 77 банків, в цей період 60 банків були на межі банкрутства. Економіка країни перебувала у затяжній кризі, сума всіх кредитних вкладень у комерційних банках значно перевищувала сукупний розмір капіталу банківської системи. Рівень неповернених кредитів становив близько чверті їх загального обсягу. На початок 1996 р. у країні залишилось 230 банків.

Цей часовий відрізок характеризується підривом довіри населення до банківської системи, викликаним насамперед масовим банкрутством банків. Це вкрай негативно вплинуло на подальший розвиток фінансової системи – населення перейшло до неорганізованих форм заощаджень. Криза вкладників спричинила зміни у структурі вкладів населення – зростає частка Ощадбанку, посилюючи монополістичні тенденції в банківській системі України.

Становище банків загострювалося різкими інфля-

ційними тенденціями в економіці країни, які знецінили заощадження населення на банківських вкладах. У 1993 р. індекс інфляції в Україні склав 10206 %, в 1994 р. – 500 %, а в 1995 р. – 280 %. На найвищому державному рівні розроблено і введено програму антиінфляційних дій, проведено грошову реформу, реформовано банківську систему країни тощо. Постановою Правління Національного банку України № 9 від 16.01.1995 р. затверджено Положення «Про порядок формування і розміри резервних і страхових фондів комерційних банків» [5]. Положенням встановлено розмір, порядок формування та застосування резервних і страхових фондів комерційних банків, що сприяло підвищенню не тільки надійності і стабільності банківської системи, а також захисту кредиторів комерційних банків. В основі цього положення застосовано принципи нагляду, що сформульовано Базельською угодою стосовно банківського регулювання. Це дало змогу створити методику оцінювання кредитних вкладень банку, ефективного управління виявленими ризиками. Однак, у процесі виконання рекомендацій даного положення перед банківськими установами виникли такі проблеми: джерелом формування резервів виступав прибуток банку, що зумовило протидію власників банку, оскільки не відповідало їхнім інтересам [6, с. 48]. Для вирішення виниклої проблеми Правлінням Національного банку України прийнято Постанову «Про внесення змін та доповнень до Положення «Про порядок формування і розміри страхових фондів комерційних банків», затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30.06.95 р. № 167, від 31.01.1996 р. № 20 [7], згідно з якою формування резервів із рекомендаційних перейшло у статус обов'язкових. Ці зміни поряд з іншими забезпечили значне посилення стабілізаційних процесів у банківській сфері. Можна сказати, що до затвердження Указом Президента України від 10.09.1998 р. № 996/98 «Положення про порядок створення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, формування та використання його коштів» в Україні все ж існували передумови – окремі елементи майбутньої системи захисту вкладів.

Так, у результаті кризи, викликані гіперінфляцією, багато банків (більшість «кишенькових», але також і ті, які можна було віднести до системоутворюючих) визнано банкрутами або опинилися на межі банкрутства. До 1998 р. в Україні вже створено інституційну основу для функціонування банківської системи та для діяльності Національного банку України. Незважаючи на це, у країні фіксувалися найгостріші проблеми, пов'язані з процесом створення ринкової економіки, багато з яких загрожували стійкості всієї банківської системи. У зв'язку з цим потрібне було прийняття цілого комплексу термінових заходів, спрямованих, по-перше, на недопущення банкрутства діючих банків та відновлення їх платоспроможності, і, по-друге, на забезпечення найбільш повного захисту прав і законних інтересів вкладників. Ця ситуація призвела до усвідомлення вищими ешелонами влади того, що завдання підвищення стійкості банківської системи нерозривно пов'язане із завданням захисту інтересів вкладників. Впоратися з поставленими завданнями могла лише спеціальна організація, що володіє для цього необхідними організаційними і технічними засобами, до штату

якої входили б фахівці різного профілю. Водночас для успішного виконання покладених на неї функцій така організація не мала переслідувати комерційні цілі і повинна була володіти організаційною незалежністю від Національного банку України.

Уже наприкінці 1999 р. зроблено вдаль спробу створення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Однією з основних причин, що зумовили такий тривалий період створення системи страхування банківських вкладів, була неефективність і суперечливість висунутих пропозицій. Пропонувалося: по-перше, використовувати з метою відшкодування вкладів кредити МВФ, виділені в 1995-1998 рр. з метою зміцнення курсу гривні та скорочення дефіциту бюджету, що загрожувало псуванню відносин з міжнародними фінансовими організаціями. По-друге, запровадити державну гарантію збереження банківських вкладів, розміщених у комерційних банках. Ця пропозиція прямо суперечила базовим основам ринкової економіки, за яких прорахунки у господарській діяльності комерційних організацій не повинні покриватися з державного бюджету, оскільки така діяльність провадиться суб'єктами підприємництва на свій страх і ризик. По-третє, формувати Фонд гарантування вкладів фізичних осіб за рахунок банківських обов'язкових резервів. Реалізація зазначеного підходу на практиці загрожувала зниженням стійкості функціонування банківського сектору, оскільки цілі обов'язкового резервування «віддавалися на відкуп» системі гарантування вкладів фізичних осіб, реалізація завдань обов'язкового резервування виявилась би неможливою. Не сприяло процесу швидкого впровадження системи страхування банківських вкладів і нестійке економічне становище, як України загалом, так і кредитних організацій, які не мали вільних фінансових ресурсів для перерахунку їх до спеціалізованого фонду. Виникали сумніви і стосовно питань можливого дублювання функцій банківського регулювання та нагляду між спеціалізованим фондом і Національним банком України.

На виконання Указу Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України» від 10.09.1998 р. № 996, Кабінетом Міністрів України спільно з Національним банком України Постановою від 21.01.1999 р. № 70 затверджено Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [8]. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб гарантував кожному вкладнику комерційного банку, що сплачує збори до Фонду, відшкодування за вкладом, включаючи відсотки, у розмірі вкладу, але не більше 500 грн за станом на день, коли вклад став недоступним. Водночас необхідність прийняття профільного закону про захист вкладів фізичних осіб не втратила своєї актуальності, а продовжила досить чітко усвідомлюватись політиками і банкірами. З ініціативи депутатів відповідний законопроект розроблено у 2001 р. У ньому застосовано деякі елементи американської моделі системи страхування банківських вкладів з відповідною адаптацією до умов України. Нагадаємо, що у світі є дві основні моделі систем страхування банківських вкладів: американська та німецька. Американська модель передбачає створення спеціального державного фінансового органу або органу, підконтрольного державі, обов'язкову участь комерційних банків

та інших кредитних установ у системі страхування вкладів, а також спільне фінансування такої системи за рахунок державних коштів і внесків комерційних банків. Подібна модель застосовується у Канаді, Великій Британії, Японії та інших країнах. Нерідко її застосовують країни, що розвиваються, які вперше запроваджують страхування вкладів (Кенія, Колумбія, Нігерія, Тринідад і Тобаго, Чилі тощо). Друга модель – німецька, що поширена в Західній Європі (Франція, Швейцарія, Нідерланди та низка інших країн Європи). У цьому випадку системою страхування банківських вкладів керують асоціації кредитних організацій. Збір коштів здійснюється за рахунок внесків комерційних банків та інших кредитних організацій. Участь держави зведено до мінімуму.

У розробленні законопроектів брали також участь представники Асоціації українських банків – провідного галузевого об'єднання комерційних банків у нашій країні. 20 вересня 2001 р. законопроект «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» прийнято в якості Закону за № 2740-III. Відповідно до профільного Закону змінено чинне на тоді законодавство, яке стосувалося страхування банківських вкладів. Зокрема, прийнято нове Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 30.08.2002 р. № 1301/268 [9]. Протягом наступних 10 років Фонд гарантування вкладів фізичних осіб діяв без суттєвих законодавчих змін. Тільки під час фінансової та економічної кризи 2008 р. законодавці внесли зміни до Закону України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб», згідно з якими Національний банк України за підсумками року зобов'язувався вносити щорічно до 1 січня 2011 р. кошти в обсязі 25 % від суми перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами, але не менше 1 млрд грн. Проте в 2009 р. депутати вирішили, що ці гроші більше потрібні для підготовки до Євро-2012. Тож Фонд залишився без близько 10 млрд грн. А ці кошти могли б значно зміцнити його позиції у відшкодуванні недоступних вкладів та для підтримки проблемних банків [10, с. 62]. Після подій 2008-2009 рр., коли відтік коштів із банківського сектору склав близько 6-7 млрд дол. США на тиждень, проявилися слабкі місця вітчизняної банківської системи. Задля припинення кризи ліквідності банків та їх банкрутства Національний банк України обмежив дострокові зняття депозитів для вкладників банків, що знову знизило рівень довіри до банківської системи загалом. Ці події послужили поштовхом до подальшої активної роботи із проведення економічної реформи, яка торкнулася наявної системи страхування банківських вкладів та сприяла розробленню нових нормативно-правових актів у цій сфері.

Економічну реформу розпочато в 2010 р. з прийняттям Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». У ній передбачалося вдосконалення системи гарантування внесків населення, зокрема шляхом:

– надання Фонду гарантування внесків фізичних осіб (ФГВФО) повноважень з виведення проблемних банків з ринку для забезпечення своєчасності виплат

вкладникам ліквідованих банків;

– розвитку механізму фінансування ФГВФО за рахунок надання кредитів НБУ й Кабінету Міністрів України в особливих випадках [11].

У процесі реформування системи враховувався найкращий світовий досвід. У 2008 р. Міжнародною асоціацією страховиків депозитів розроблено «Основні принципи ефективних систем страхування депозитів». У червні 2009 р. ці Принципи затверджено як спільний документ Міжнародної асоціації страховиків депозитів та Базельського комітету з банківського нагляду. Документ запровадив загальноприйняті «точки відліку» для оцінювання ефективності систем страхування депозитів та ініціювання необхідних реформ. До прийняття Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» вітчизняна система страхування банківських вкладів не повною мірою відповідає «Основним принципам ефективних систем страхування депозитів», але після ухвалення цього нормативно-правового акту на початку 2012 р. більшість невідповідностей усунуто.

Основними досягненнями Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 р. № 4452-VI, були такі: встановлення чітких критеріїв та порядку віднесення банків до категорій проблемних і неплатоспроможних, що значно підвищило оперативність і прозорість раннього реагування на проблеми в банках; чітке визначення мандату Фонду як інституту, відповідального за виведення неплатоспроможних банків з ринку; надання Фонду виключного права виступати в якості тимчасового адміністратора та ліквідатора неплатоспроможного банку; визначення п'яти альтернативних методів виведення неплатоспроможних банків з ринку, що дає змогу не тільки значно скоротити термін виведення і проведення виплат вкладникам, а й мінімізувати витрати Фонду, застосовуючи метод найменших витрат. Крім того, Законом визначено механізм дієвої та оперативної взаємодії між учасниками системи фінансової безпеки країни; передбачена координація та обмін інформацією між Фондом та Національним банком України; встановлено можливість залучення Фондом кредитів від Кабінету Міністрів України або отримання внеску від держави безповоротної допомоги, а у разі необхідності – право на залучення кредитних

ресурсів від Національного банку України [12] тощо. Прийняття Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» охарактеризувало успішне завершення роботи над концепцією системи страхування банківських вкладів в Україні та розвитком цієї системи. Діюча на сьогодні відповідно до Закону система страхування банківських вкладів забезпечує громадянам повернення їхніх коштів, розміщених у банках, у разі неспроможності останніх задовольнити вимоги вкладників стосовно повернення їхніх вкладів.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, слід підкреслити, що однією з умов нормальної роботи банківської системи є наявність відповідних систем підтримки їх життєздатності – систем страхування банківських вкладів. На сьогодні такі системи за рідкісним винятком функціонують у більшості країн з ринковою економікою. Системи страхування банківських вкладів виконують дві рівноправні функції: по-перше, захищають фізичних та юридичних осіб – клієнтів банківської системи від втрати їх вкладів (як часткової, так і повної) шляхом виплати страхового відшкодування; по-друге, забезпечують фінансову підтримку неплатоспроможним кредитним організаціям, чим стабілізують банківську систему загалом.

В Україні під час створення системи страхування банківських вкладів в основу покладено американську модель з відповідною адаптацією до вітчизняних реалій. Як і в зарубіжних країнах, в Україні система страхування банківських вкладів мала свою специфіку і періодизацію. Нами виділено два основних етапи розвитку системи захисту банківських вкладів в Україні: період зародження (1998-2012 рр.) і період стабілізації (2012 р. – дотепер). На першому етапі здійснювалось активне законодавче регулювання відносин у сфері страхування вкладів, проводилось напрацювання практичного досвіду і його систематизація, аналізувалися допущені помилки. Другий етап характеризується комплексним оновленням законодавчого регулювання відносин у сфері страхування вкладів. До діючого правового поля вносяться точкові зміни з урахуванням кризових ситуацій, що виникають у фінансовій сфері України.

Список використаних джерел

1. Захаров В.С. Банковская система СССР, ее функции и взаимодействие с финансовой системой. *Финансы СССР*. 1993. № 6. С. 20 – 26.
2. Соколов А.Н. Страхование банковских вкладов в России и усиление его роли в развитии банковской системы: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10. Москва, 2011. 179 с.
3. О совершенствовании системы банков в стране и усилении их воздействия на повышение эффективности экономики: Постановление ЦК КПСС и СМ СССР от 17.07.1987 г. № 821. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901718109>
4. Про кооперацію в СРСР: Закон Союзу Радянських Соціалістичних Республік від 26.05.1988 р. № 8998-XI. *Відомості Верховної Ради*, 1991. № 12. Ст. 325.
5. Положення «Про порядок формування і розміри резервних і страхових фондів комерційних банків», затверджене Постановою Правління Національного банку України від 16.01.1995 р. № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009500-95#Text>
6. Брітченко І.Г., Стойка В.С. Становлення і розвиток банківської системи України під впливом фінансових криз. *Збірник наукових праць Донецького національного університету «Економіка і організація управління»*. Вінниця, 2016. С. 43-54.
7. Про внесення змін та доповнень до Положення «Про порядок формування і розміри страхових фондів комерційних банків», затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30.06.95 р. № 167: Постанова Правління Національного банку України від 31.01.1996 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0020500-96#Text>
8. Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України і

- Національного банку України від 21.01.1999 р. № 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-99-п#Text>
9. Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 30.08.2002 р. № 1301/268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1301-2002-п#Text>
10. Галапуп Н.Д., Бобанич А.І. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: особливості функціонування та шляхи вдосконалення. *Світ фінансів*, 2011. Вип. 3. С. 58-68.
11. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10>
12. Річниця набуття чинності Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»: перші досягнення. URL: <https://fg.gov.ua/articles/42141-569-richnytsya-nabuttya-chynnosti-zakonom-ukrainy-pro-systemu-harantuvannya-vkladiv-fizychnyh-osib-pershi-dosyahnennya.html>
13. Габрелян А.Ю. Проституція в сучасних українських реаліях. новий погляд на проблему. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 12. С. 28-32.
14. Габрелян А.Ю. Доцільність легалізації проституції в Україні: аргументи «за». *Сучасні питання економіки і права*. 2018. № 2 (8). С. 135-143.
15. Габрелян А.Ю., Литвин О.В. Правовий режим проституції в Польщі. *Правові системи*. 2018. № 3. С. 232-242.
16. Габрелян А.Ю., Горбайчук Л.В. Проблемні питання використання коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва. *«Правові системи». Науково-практичний електронний журнал*, 2018. № 1/2. С. 301-312.
17. Габрелян А.Ю. Особливості функціонування міжнародних стратегічних альянсів в ІТ-сфері. *«Правові системи». Науково-практичний електронний журнал*. 2018. № 1/2. С. 490-498.
18. Габрелян А.Ю. Переваги та недоліки створення міжнародних стратегічних альянсів. *«Правові системи». Науково-практичний електронний журнал*. 2018. № 3. С. 601-610.
19. Габрелян А.Ю., Колесник М.І. Аналіз доходів та витрат домогосподарств України. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2019. № 1(26). С. 59-70.
20. Габрелян А.Ю. Недоліки законопроекту № 3139 «Про регулювання проституції та діяльності секс-закладів». *Верховенство Права*. 2010. № 1. С. 36-43.
21. Габрелян А.Ю. Правові аспекти віднесення секс-праці (проституції) до легальних видів економічної діяльності. *Європейські перспективи*. 2020. № 1. С. 45-50.
22. Габрелян А.Ю. Об'єкт правопорушення передбаченого ст. 181-1 КУпАП «Заняття проституцією». *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2020. № 3 (13). С. 27-33.
23. Габрелян А.Ю. Аналіз сучасного стану ринку інтимних послуг в світі та в Україні. *Траектория науки*, 2020. № 6 (10). С. 2001-2013.
24. Габрелян А.Ю. Адміністративно-правове забезпечення державної політики у протидії проституції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 249 с.
25. Габрелян А. Вектор розвитку України: дилема вибору. *Суспільство XXI у дискусії соціально-політичних наук, правознавства та суспільних комунікацій: Матеріали I Міжнародної спеціалізованої наукової конференції (Хмельницький, 19 лютого, 2021 р.)*. Хмельницький, 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/mcnd-19.02.2021.lawgov.02>
26. Габрелян А.Ю. Напрями підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії економічній злочинності. *Державне управління та адміністрування, сфера обслуговування, економіка та міжнародні відносини як рушійні сили економічного зростання держав XXI століття: колективна наукова монографія / ред. М.А. Голденблат*. Вінниця, 2021-2022. № 2. С. 2-18. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monographs/article/view/13284/12220>

References

1. Zakharov V.S. The banking system of the USSR, its functions and interaction with the financial system. *Finances of the USSR*. 1993. No. 6. pp. 20-26. (in Russian).
2. Sokolov A.N. Insurance of bank deposits in Russia and strengthening its role in the development of the banking system: dis. ... PhD in economics: 08.00.10. Moscow, 2011. 179 p. (in Russian).
3. On improving the system of banks in the country and strengthening their impact on improving the efficiency of the economy: Decree of the Central Committee of the CPSU and the Council of Ministers of the USSR of July 17, 1987. No. 821. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901718109> (in Russian).
4. On cooperation in the USSR: Law of the Union of Soviet Socialist Republics of May 26, 1988. No. 8998-XI. Bulletin of the Verkhovna Rada, 1991. No. 12. Art. 325 (in Ukrainian).
5. Regulation «On the procedure for the formation and size of reserve and insurance funds of commercial banks», approved by the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated January 16, 1995. No. 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009500-95#Text> (in Ukrainian).
6. Britchenko I.H., Stoika V.S. Formation and development of the banking system of Ukraine under the influence of financial crises. *Collection of scientific works of the Donetsk National University «Economics and management organization»*. Vinnytsia, 2016. pp. 43-54. (in Ukrainian).
7. On introducing changes and additions to the Regulation «On the procedure for the formation and sizes of insurance funds of commercial banks», approved by the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated 30.06.95. No. 167: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated 31.01.1996. No. 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0020500-96#Text> (in Ukrainian).
8. Regulations on the Individual Deposit Guarantee Fund, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the National Bank of Ukraine dated January 21, 1999. No. 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-99-п#Text> (in Ukrainian).
9. Regulations on the Deposit Guarantee Fund of Individuals, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the National Bank of Ukraine dated August 30, 2002. No. 1301/268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1301-2002-п#Text> (in Ukrainian).
10. Halapup N.D., Bobanych A.I. Deposit guarantee fund of individuals: features of functioning and ways of improvement. *World of Finance*. 2011. Vol. 3. pp. 58-68. (in Ukrainian).

11. Program of economic reforms for 2010-2014 years «Prosperous society, competitive economy, efficient state». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10> (in Ukrainian).
12. Anniversary of entry into force of the Law of Ukraine «On the System of Guaranteeing Deposits of Individuals»: first achievements. URL: <https://fg.gov.ua/articles/42141-569-richnycya-nabuttya-chynnosti-zakonom-ukrainy-pro-systemu-harantuvannya-vkladiv-fizychnyh-osib-pershi-dosyahnennya.html> (in Ukrainian).
13. Habrelian A.Y. Prostitution in modern Ukrainian realities: a new look at the problem. *Economics. Finances. Law*. 2016. No. 12. pp. 28-32. (in Ukrainian).
14. Habrelian A.Y. Feasibility of legalizing prostitution in Ukraine: arguments «for». *Modern issues of economics and law*. 2018. No. 2 (8). pp. 135-143. (in Ukrainian).
15. Habrelian A.Y., Lytvyn O.V. Legal regime of prostitution in Poland. *Legal systems*. 2018. No. 3. pp. 232-242. (in Ukrainian).
16. Habrelian A.Y., Horbaichuk L.V. Problematic issues of the use of funds received in order to compensate losses of agricultural and forestry production. «Legal systems». *Scientific and practical electronic journal*. 2018. No. 1/2. pp. 301-312. (in Ukrainian).
17. Habrelian A.Y. Peculiarities of functioning of international strategic alliances in the IT sphere. «Legal systems». *Scientific and practical electronic journal*. 2018. No. 1/2. pp. 490-498. (in Ukrainian).
18. Habrelian A.Y. Advantages and disadvantages of creating international strategic alliances. «Legal systems». *Scientific and practical electronic journal*. 2018. No. 3. pp. 601-610. (in Ukrainian).
19. Habrelian A.Y., Kolesnyk M.I. Analysis of income and expenses of households of Ukraine. *Bulletin of the East European University of Economics and Management*. 2019. No. 1(26). pp. 59-70. (in Ukrainian).
20. Habrelian A.Y. Defects of draft law No. 3139 «On regulation of prostitution and activities of sex establishments». *The Rule of Law*. 2010. No. 1. pp. 36-43. (in Ukrainian).
21. Habrelian A.Y. Legal aspects of classifying sex work (prostitution) as a legal type of economic activity. *European perspectives*. 2020. No. 1. pp. 45-50. (in Ukrainian).
22. Habrelian A.Y. The object of the offense provided for in Art. 181-1 of the Criminal Procedure Code «Prostitution». *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2020. No. 3 (13). pp. 27-33. (in Ukrainian).
23. Habrelian A.Y. Analysis of the current state of the intimate services market in the world and in Ukraine. *Trajectory of science*. 2020. No. 6 (10). pp. 2001-2013. (in Ukrainian).
24. Habrelian A.Y. Administrative and legal support of state policy in combating prostitution: dis. ... PhD in legal sciences: 12.00.07. Kyiv, 2021. 249 p. (in Ukrainian).
25. Habrelian A.Y. Ukraine's development vector: a dilemma of choice. *Society XXI in the discourse of socio-political sciences, jurisprudence and public communications: Proceedings of I International Specialized Scientific Conference (Khmelnyskiy, February 19, 2021)*. Khmelnytskyi, 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/mcnd-19.02.2021.lawgov.02> (in Ukrainian).
26. Habrelian A.Y. Directions for improving the effectiveness of law enforcement agencies in combating economic crime. *Government and administration, service sphere, economy and international relations as driving forces of economic growth of the 21st century states: collective scientific monograph / ed. M.A. Holdenblat*. Vinnytsia, 2021-2022. No. 2. pp. 2-18. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monographs/article/view/13284/12220> (in Ukrainian).

Andrii HABRELIAN

PhD in Legal Sciences,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9337-7920>

Oleksandr BODNARCHUK

postgraduate student,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9150-4852>

DEVELOPMENT OF THE BANK DEPOSIT INSURANCE SYSTEM IN UKRAINE

The paper examines the peculiarities of the formation and development of domestic bank deposit insurance systems.

It has been established that one of the conditions for the normal operation of the banking system is the presence of appropriate systems to support their viability - bank deposit insurance systems. To date, such systems, with rare exceptions, function in most countries with a market economy. Bank deposit insurance systems perform two equal functions: first, they protect individuals and legal entities - clients of the banking system from the loss of their deposits (both partial and full) by paying insurance compensation; secondly, provide financial support to insolvent credit organizations, thereby stabilizing the banking system as a whole.

It was established that the creation of the domestic insurance system of bank deposits was based on the American model with appropriate adaptation to domestic realities. Two main stages of the development of the system of protection of bank deposits in Ukraine are distinguished: 1. The nascent period (1998-2012). It is characterized by active legislative regulation of relations in the field of deposit insurance, practical experience is gained and its systematization is carried out, mistakes made are analyzed. 2. Stabilization period (2012 - to date). It is characterized by a comprehensive update of the legislative regulation of relations in the field of deposit insurance. Point changes are made to the current legal field taking into account crisis situations arising in the financial sphere of Ukraine. The domestic system of insurance of bank deposits provides citizens with the return of their funds placed in banks, in the event that the latter are unable to satisfy the demands of depositors regarding the return of their deposits.

Keywords: insurance, bank deposit, depositor, guarantee mechanisms, protection, Deposit Guarantee Fund, DGF